

**Zaštita
prirode**

Pregled

Iako su pritisci na prirodne resurse sve veći, na šta ukazuju i brojni građanski protesti, analize i izveštaji udruženja građana, sistematičan rad i posvećenost institucija na zaštiti prirode i očuvanju biodiverziteta, u ovom izveštajnom periodu, gotovo da je izostao.

Usled održavanja predsedničkih, parlamentarnih i lokalnih izbora, napredak u ovoj oblasti je bio izuzetno usporen i višemesečnim izostankom zakonodavnih aktivnosti

Iako je Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovima Evropske unije 2022-2025⁸⁶ predviđeno da se do kraja 2023. godine usvoje novi Zakon o zaštiti prirode, Uredba o oceni prihvatljivosti i još nekoliko bitnih izmena i dopuna u zakonima koji su deo sistema zaštite prirode, razvijanje novih i/ili unapređenje postojećih javnih politika i propisa je odlagano.

Izrađen je Nacrt akcionog plana za ispunjavanje merila i zatvaranje Poglavlja 27, u okviru koga i deo vezan za punu transpoziciju i deo implementacije EU Direktive o staništima i Direktive o pticama.⁸⁷ Organizacije civilnog društva nisu bile obaveštene o izradi, kao ni o daljim koracima u vezi sa Akcionim planom. Sadržaj ovog plana nije dostupan javnosti.

Kada je sprovođenje propisa u pitanju, kao i prethodnih godina, izostaje efikasno delovanje nadležnih institucija, bilo da se radi o sporim postupcima zaštite područja ili o odsustvu odgovarajuće reakcije u nedostatku funkcionalnog sistema nadzora i kontrole.

86 https://www.pregovarackagrupa27.gov.rs/wp-content/uploads/2022/07/D0%9D%D0%9F%D0%90%D0%90_2022-2025_-D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE-%D0%9F%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%82%D1%99%D0%B5-27_-D0%96%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BD%D0%80-D1%81%D1%80%D0%85%D0%B4%D8%8B%D0%BD%D0%80.pdf

87 Informacija iz Izveštaja o radu ministarstva, kao i sa Привредна комора Србије/Састанак Преговарачке групе 27 – животна средина и климатске промене (pks.rs) <https://www.pregovarackagrupa27.gov.rs/><https://www-ekologija-gov-rs-saopstenja-vesti-vujovic-klastjer-4-i-zvanicno-otvoreno-potvrdila-da-je-srbija-na-dobrom-putu/odrzan-jesi-sastanak-pregovaracke-grupe-27-zivotna-sredina-i-klimatske-promene-uz-podrsku-envap-4-projekta-6-marta-2023-godine/>

U ovom izveštajnom periodu pokrenut je postupak zaštite za 15 novih područja ukupne površine 34.336 ha, dok su za dva postojeća zaštićena područja pokrenuti postupci revizije kojima je predviđeno povećanje teritorije pod zaštitom u ukupnom iznosu od 1.365 ha.

Strateški i zakonodavni okvir

I dalje nedostaje dugoročni strateški okvir za zaštitu prirode i očuvanje biodiverziteta. Strategije zaštite životne sredine Republike Srbije, čija je izrada počela, uključuje i ovu oblast, ali je potrebno i na druge načine obezbediti dugoročno strateško planiranje za zaštitu prirode i biodiverzitet, u skladu sa, između ostalog, zahtevima Konvencije o biološkoj raznovrsnosti.

Zakon o zaštiti prirode („Službeni glasnik RS”, br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr., 14/2016, 95/2018 – dr. zakon i 71/2021) treba da garantuje zaštitu i očuvanje prirode, biološke, geološke i predeone raznovrsnosti kao dela životne sredine. Poslednje izmene i dopune ovog zakona (iz 2021. godine) nisu dovele do značajnijeg unapređenja zakonodavnog okvira za zaštitu prirode u Srbiji, tako da je neophodno pristupi izradi *ex post* analize efekata primena zakona i podzakonskih akta koji uređuju ovu oblast i pokrenuti transparentan proces izrade novog Zakona o zaštiti prirode, uz uključenje svih zainteresovanih strana i u skladu sa Zakonom o planskom sistemu.

Veliki deo Izmena i dopuna Zakona o zaštiti prirode u 2021. godini odnosio se na odredbe vezane za ekološku mrežu i ocenu prihvatljivosti. I pored obimnih izmena i očigledne namere predлагаča da se ova oblast uredi i usaglasi sa evropskim zakonodavstvom, detalji postupka ocene prihvatljivosti i nadležnosti u okviru njega i dalje su ostali nejasni. Definisanje kompleksnog postupka ocene prihvatljivosti koji će uticati na sve projekte i aktivnosti koje mogu uticati na područja nacionalne ekološke mreže i evropske ekološke mreže Natura 2000 (koja će po procenama obuhvatiti oko 38% teritorije⁸⁸) svakako zahteva bolje strukturiranu diskusiju, sa širim krugom zainteresovanih strana. Dodatan problem u sproveđenju ocene prihvatljivosti, kao osnovnog mehanizma zaštite područja ekološke mreže, odnosno područja evropske ekološke mreže Natura 2000, predstavlja i činjenica da Uredba o oceni prihvatljivosti nije doneta ni

⁸⁸ <http://www.natura2000.gov.rs/en/rich-biodiversity-of-serbia-will-be-part-of-the-natura-2000-network/>

nakon 14 godina od uvođenja ovog postupka u zakone Srbije. Bez uredbe koja bi definisala procedure i nadležnosti u okviru ocene prihvatljivosti ovaj postupak nije moguće sprovoditi.

U aprilu 2023. godine je oformljena Radna grupa za izradu predloga Uredbe o ekološkoj mreži. U rešenju o formiranju se navodi da će ova radna grupa prethodno izraditi izmene i dopune Pravilnika o proglašenju i zaštiti strogog zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva i Pravilnika o kriterijumima za izdavanje tipova staništa, o tipovima staništa, osetljivim, ugroženim, retkim i za zaštitu prioritetskim tipovima staništa i o merama zaštite za njihovo očuvanje. Očekuje se da će se uraditi usklađivanje statusa vrsta u Pravilniku o proglašenju i zaštiti strogog zaštićenih i zaštićenih vrsta biljaka, životinja i gljiva s njihovim statusom u okviru Direktive o pticama i Direktive o staništima.

U rad Radne grupe uključeni su predstavnici organizacija civilnog društva, iako je izbor obavljen na netransparentan način.

Neusklađenost domaćih propisa sa zakonodavstvom Evropske unije vidi se na primeru zaštite vrsta koje bi morale da budu zaštićene u skladu s Direktivom o pticama. Potrebno je uložiti dodatne napore da se trajno zaštiti veći broj vrsta ptica koje se sada smatraju lovnom divljači, a čije populacije u Srbiji su ugrožene. Među njima su guska glogovnjača (lat. *Anser fabalis*) čija je globalna populacija doživela pad od gotovo 80%, a na nacionalnoj Crvenoj listi nosi oznaku kritično ugrožene vrste (CR). Trajna zaštita potrebna je i za riđoglavu patku (lat. *Aythya ferina*) i grogotovca (lat. *Anas querquedula*) kojima globalno i regionalno opada brojnost, a u Srbiji imaju status ugroženih vrsta (EN).

U januaru 2023. godine je uspostavljena Radna grupa za izradu predloga Strategije zaštite životne sredine sa akcionim planom u koju su uključeni i predstavnici civilnog društva i aktivno učestvuju u radu na četvrtom stubu – Zaštita i investiranje u biodiverzitet i ekosisteme. U martu 2023. su održane i konsultacije koje jeiniciralo civilno društvo, a kojima su prisustvovali i predstavnici Ministarstva zaštite životne sredine i UNDP, i nakon kojih su poslati prvi komentari i preporuke civilnog društva u vezi sa ciljevima i indikatorima dela Strategije koji pokriva zaštitu prirode i biodiverzitet.

Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture je početkom 2023. godine sproveo javnu raspravu o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS“, br. 72/09, 81/09 - ispr., 64/10 - odluka US, 24/11, 121/12, 42/13 - odluka US, 50/13 – odluka US, 98/13 – odluka US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 - dr. zakon, 9/20 i 52/21). Nažalost, izmene i dopune nisu obuhvatile i usklađivanje ovog zakona sa Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu kao i Zakonom o zaštiti prirode, posebno sa odredbama koje se odnose na postupak ocene prihvatljivosti koja je od suštinskog značaja za očuvanje područja ekološke mreže kao i budućih Natura 2000 područja.

U prethodnom periodu je pokrenut postupak zaštite za 17 zaštićenih područja. Postupci zaštite su pokrenuti za 15 novih područja ukupne površine 34.336 ha. Od većih područja za zaštitu su predviđeni: Predeo izuzetnih odlika „Vardenik“ (11.012 ha), Predeo izuzetnih odlika „Slatine srednjeg Banata“ (9.329 ha), Predeo izuzetnih odlika „Planina Jelica“ (6.196 ha), Predeo izuzetnih odlika „Forland leve obale Dunava kod Beograda“ (1.858 ha) i Specijalni rezervat prirode „Rzav“ (4.858 ha). Za dva već zaštićena područja su pokrenuti postupci revizije. Radi se o Parku prirode „Palić“, kod kojeg je revizijom predviđeno neznatno povećanje površine (oko 10 ha) i Specijalnom rezervatu „Karadordanjevo“, kod kojeg je predviđeno povećanje površine zaštićenog područja za 1.355 ha). Ukoliko se usvoje svi predlozi zaštite čiji su postupci pokrenuti tokom prethodnog izveštajnog perioda, površina zaštićenih područja bi se uvećala za oko 35.700 ha.

Kategorija	Naziv	Površina (ha)	Prethodna površina (ha)
Zaštićeno stanište	Stanište poljskog kukureka	2,24	
Spomenik prirode	Stablo cera u Presečini	0,02	
Specijalni rezervat prirode	Doline kod Padine	141,93	
Predeo izuzetnih odlika	Forland leve obale Dunava kod Beograda	1858,05	
Park prirode*	Palić	724,71	712,36
Specijalni rezervat prirode*	Karadordanjevo	4309,98	2.955,32
Spomenik prirode	Seslačka pećina	20,16	
Spomenik prirode	Hrastova šuma u Radenkovcu	23,32	
Specijalni rezervat prirode	Veliki Rzav	4857,56	

Kategorija	Naziv	Površina (ha)	Prethodna površina (ha)
Park prirode	Bukinski hrastik	304,98	
Predeo izuzetnih odlika	Ada Ciganlija	471,48	
Spomenik prirode	Šalinački lug	19,08	
Spomenik prirode	Kanjon Vučjanske reke	49,33	
Zaštićeno stanište	Divčibare	50,31	
Predeo izuzetnih odlika	Planina Jelica	6196,24	
Predeo izuzetnih odlika	Vardenik	11012,04	
Predeo izuzetnih odlika	Slatine srednjeg Banata	9329,31	

Tabela 1. Područja za koja je pokrenut postupak zaštite
u periodu od aprila 2022. do aprila 2023. godine

*postupak revizije postojećih zaštićenih područja

Krajem maja 2023. godine Vlada Republike Srbije usvojila je Predlog Zakona o upravljanju privrednim društvima koja su u vlasništvu Republike Srbije. Predlog Zakona predviđa transformaciju javnih preduzeća u akcionarska društva ili društva sa ograničenom odgovornošću. Procedura donošenja Zakona, određene njegove odredbe, kao i nerazumevanje cilja zbog kojeg se donosi, izazvale su veliku zabrinutost organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom prirode, s obzirom na to da brojni upravljači zaštićenih područaja, uključujući i one koji upravljaju nacionalnim parkovima, posluju u formi javnih preduzeća.

Usled pritiska javnosti, Predlog Zakona je 7. juna 2023. povučen iz skupštinske procedure. U trenutku završetka izrade ovog izveštaja Zakon je bio ponovo na javnoj raspravi.⁸⁹

⁸⁹ Komentar se odnosi na period nakon perioda izveštavanja, a dodat je zbog važnosti (tj. aktuelnosti) događaja za period koji pokriva Izveštaj.

Sprovodenje propisa

Od aprila 2022. do aprila 2023. godine doneto je pet uredbi o proglašenju zaštićenih područja. Tri uredbe su se odnosile na reviziju zaštite postojećih zaštićenih područja (Predeo izuzetnih odlika „Pčinja“, Specijalni rezervati prirode „Osredak“ i Brzansko moravište). Dva nova zaštićena područja koja su proglašena u 2022. godini su: Predeo izuzetnih odlika „Željin“ i Predeo izuzetnih odlika „Stolovi“. PIO „Željin“ obuhvata površinu od 6.379 ha, a PIO „Stolovi“ 9.932 ha, tako da je realno povećanje površine zaštićenih područja u prethodnom izveštajnom periodu iznosi 16.311 ha, odnosno oko 0,002% teritorije Srbije.

U registru žalbi/prigovora Saveta Evrope – Bernske konvencije⁹⁰ nalaze se tri nova slučaja iz Srbije: Pretpostavljeno ugrožavanje staništa na području Novog Sada usled planirane infrastrukturne izgradnje (2022/01), Moguć negativan uticaj rudarskih aktivnosti u Bosilegradu i regionu Homolje (2022/06) i Moguć negativan uticaj rudarskih aktivnosti na planinu Baba (2022/08).

90 <https://rm.coe.int/inf02e-2023-case-files-register-2023/1680aa089e>

SLUČAJ ŠODROŠ

Projekat izgradnje mosta – obilaznice oko Novog Sada s pristupnim saobraćajnicama

Zaobilalaženje zakonskih procedura vezanih za ovaj projekat započeto je Rešenjem o nepristupanju izradi strateške procene uticaja na životnu sredinu na Plan generalne regulacije mosta u produžetku Bulevara Evrope u Novom Sadu, uprkos činjenici da se u obuhvatu plana nalazi nekoliko značajnih ekoloških područja i da je potencijalni uticaj na životnu sredinu ogroman.⁹¹

Naredne faze u izradi planske dokumentacije, kao i početak radova, protekli su uz: minimalno učešće javnosti, kršenje zakonskih procedura i ugrožavanje ljudskih prava.

Građevinski projekat nije predstavljen javnosti uprkos velikoj zainteresovanosti građana, a pripremni građevinski radovi (seča šume, razminiranje, izgradnja pomoćnog mosta) počeli su bez neophodne studije o proceni uticaja na životnu sredinu i kršenjem uslova zaštite prirode izdatih od strane Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode. Udruženje „Svet i Dunav“ je 2022. godine podnelo žalbu Sekretarijatu Bernske konvencije zbog ovog slučaja. Žalba je uneta u registar Sekretarijata, a Vlada Republike Srbije je u dogovoru na žalbu navela da je prilikom planiranja i početka implementacije ovog projekta ispoštovana sva zakonska procedura u odnosu na zaštitu prirode i zaštitu životne sredine. Sekretariat Konvencije još uvek razmatra ovaj slučaj i nije izneo svoj sud o njemu.⁹²

U oktobru 2022. Republička građevinska inspekcija je navela da se sve radi zakonito.⁹³

U martu 2023. započeta je seča stabala koju su osporavali aktivisti i civilno društvo. Time su prekršeni i Uslovi Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode,

91 <https://reri.org.rs/wp-content/uploads/2023/05/Izvestaj-Korupcija-i-krsenje-ljudskih-prava-u-urbanizmu-i-prostornom-planiranju-2.pdf>

92 <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/alleged-habitat-destruction-in-the-area-of-novi-sad-due-to-proposed-infrastructure-constructions>

93 <https://n1info.rs/vesti/ministarstvo-poslalo-inspekciju-na-sodros-zakljucak-sve-je-po-propisima/>

koji su predvideli da se radovi u staroj vodoplavnoj šumi mogu izvoditi krajem novembra.⁹⁴

Tokom celog procesa su maltretirani i hapšeni građani koji su protestovali i ukazivali na ilegalnu seču i divlju gradnju. Policija je, uglavnom, bez naloga štitila nelegalno gradilište, dok republičke (zaštita životne sredine, šumarska, vodna), pokrajinske (zaštita životne sredine) i gradske inspekcije (zaštita životne sredine), te Unutrašnja kontrola Ministarstva unutrašnjih poslova nijednom nisu izašli na teren i konstatovali očigledna kršenja zakona i procesa. Iako su mediji svakodnevno izveštavali o ovim procesu i protestu, reakcije nadležnih je izostala, a nijedna kompanija niti iko od pojedinaca koji su svojim odlukama i potezima kršili zakone nisu odgovarali.

Tokom letnje lovne sezone na ptice selice u 2022. godini zabeležen je manji broj otkrivenih slučajeva krivolova prepelica. Terenski napor je bio uobičajen, kao i ranijih godina, ali je na terenu situacija bila znatno povoljnija.

Kada su u pitanju svi tipovi ugrožavanja divljih ptica, Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije je od 1. aprila 2022. godine do 30. aprila 2023. uputilo ukupno 49 prijava za prekršaje iz oblasti koje pokrivaju Zakon o zaštiti prirode i Zakon o divlači i lovstvu, odnosno Krivični zakonik, raznim institucijama (policija, tužilaštvo, inspekcije).

Rok za izradu prvog izveštaja o sprovođenju Program zaštite prirode Republike Srbije za period od 2021. do 2023. godine je 120 dana nakon isteka prve kalendarske godine, tj. april 2022. godine. Međutim, prvi izveštaj nije izrađen i nema dostupnih podataka o sprovođenju Programa.

⁹⁴ <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/za-ovaj-kriminal-neko-ce-jednom-da-odgovara-aktivisti-sa-sodrosa-povodom-sece-drveca/>

U izveštajnom periodu nije bilo značajnih aktivnosti na uspostavljanju evropske ekološke mreže Natura 2000 u Srbiji. Očekuje se novi projekat posvećen uspostavljanju ekološke mreže Natura 2000 koji će biti finansiran iz IPA fondova. Određena sredstva za zaštitu i investiranje u biodiverzitet i ekosisteme su obezbeđena kroz projekat „EU za Zelenu agendu u Srbiji“ koji sprovodi UNDP.

Regionalna saradnja na zaštiti prirode, i na sprovođenju Zelene agende, realizuje se i kroz rad *Biodiversity Task Force* u okviru Radne grupe za životnu sredinu Regionalnog saveta za saradnju (RCC). Kroz rad ovog tela utiče se i na globalne i na regionalne procese donošenja odluka u vezi s biodiverzitetom i zaštitom prirode.

Neefikasno sprečavanje i uklanjanje nezakonito izgrađenih objekata je i dalje značajan problem u brojnim zaštićenim područjima. Povećan interes domaćih turista za posetu prirodnim područjima u Srbiji je izazvao i veliki porast izgradnje stambenih i turističkih objekata. Veoma intenzivna izgradnja, većinom van zakonskih okvira primećena je u Nacionalnom parku „Tara“, Specijalnom rezervatu prirode „Uvac“, Predelu izuzetnih odlika „Ovčarsko-kablarska klisura“ gde je zabeleženo više desetina nelegalnih objekata.

Član 114. Zakona o zaštiti prirode definiše da Ministarstvo zaštite životne sredine, u skladu sa odredbama zakona koji uređuje planski sistem podnosi Vladi Izveštaj o stanju prirode u Republici Srbiji, na osnovu kojeg se strateški planira, razvijaju propisi, formira sistem finansiranja zaštite prirode i slično. Izveštaj o stanju prirode nikad nije izrađen iako zakonska obaveza postoji više od deset godina.

U skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, od 1. januara 2022. godine, počelo se s primenom izmenjenog člana 9. Zakona, koji propisuje nadležnost i proceduru za donošenje akta o uslovima zaštite prirode. Prema Izveštaju o radu Ministarstva zaštite životne sredine, do kraja oktobra 2022. godine, doneto je 370 rešenja o uslovima zaštite prirode, a bila je u toku procedura za donošenje 189. Organizacijama civilnog društva, pre svega udruženjima građana, koja rade u zaštićenim područjima na sprovođenju različitih i brojnih mera zaštite, često u saradnji sa upravljačima, ovako centralizovana procedura predstavlja

problem, jer se na izdavanje rešenja čeka dugo, a takse su previsoke za udruženja koja sredstva obezbeđuju iz projekata.

U toku 2022. godine obavljeni su vanredni inspekcijski nadzori kod fizičkih lica kojima je načinjena šteta od strogo zaštićenih vrsta divljih životinja. Sačinjanjem zapisnika o tome da su ta fizička lica preduzela sve neophodne mere radi sprečavanja nastanka šteta od strogo zaštićenih vrsta divljih životinja, učinjen je korak ka ostvarivanju prava i interesa fizičkih lica na nadoknadu štete u skladu sa zakonom. Obavljeno je ukupno 39 inspekcijskih nadzora. U toku 2022. godine Inspekcija za zaštitu životne sredine u oblasti zaštite prirode je obavljala inspekcijske nadzore u cilju sprečavanja ili bitnog umanjenja verovatnog nastanka štetnih posledica po zakonu zaštićena prirodna dobra. Oduzete žive jedinke zaštićenih i strogo zaštićenih divljih životinjskih vrsta koje su držane u zatočeništvu suprotno zakonu, jedinke koje su pronađene povređene ili koje su bile predmet nelegalnog prometa, smeštane su u prihvatališta. Takođe, republička inspekcija za zaštitu prirode je učestvovala i koordinisala u zbrinjavanju povređene zaštićene divlje vrste – jedinke risa i njegovog vraćanja u prirodu posle oporavka.⁹⁵

⁹⁵ <https://ekologija.gov.rs/sites/default/files/inline-files/Godi%C5%A1nji%20Izve%C5%A1taj%20o%20radu%20Inspekcije%20za%20za%C5%A1titu%20C5%BEivotne%20sredine%20za%202022.pdf>

Finansiranje

Krajem marta 2023. godine Ministarstvo zaštite životne sredine je dodelilo sredstva⁹⁶ za sufinansiranje Programa upravljanja zaštićenim područjima. Sredstva su opredeljena za 89 zaštićenih područja, a izdvojeno je 355 miliona dinara, dok je u 2022. godini dodeljeno 267.487.432,14 dinara.⁹⁷ Raspoloživa budžetska sredstva za upravljanje zaštićenim područjima i dalje su nedovoljna za dostizanje održivog načina upravljanja. Najveći deo zaštićenih područja, pogotovo nacionalni parkovi, parkovi prirode i specijalni rezervati prirode, se i dalje primarno finansiraju iz korišćenja prirodnih resursa, odnosno drveta. Dodatni problem u obezbeđivanju sredstava za upravljanje zaštićenim područjima predstavlja neefikasna naplata naknada za korišćenje zaštićenih područja koja je uzrokovana dugim trajanjem upravnih postupaka koje na osnovu žalbe obveznika naknada kao drugostepeni organ vodi Ministarstvo zaštite životne sredine.

96 <https://www.ekologija.gov.rs/saopstenja/vesti/potpisani-ugovori-za-sufinansiranje-89-zastcenih-podruca>

97 <https://informator.poverenik.rs/informator?org=39wpqDs5YGhfAHBjj&ch=tqtoH9xBMFM5NAvTR>

Preporuke

III Strateški i zakonodavni okvir

1. Kroz transparentan i inkluzivan proces izraditi i usvojiti novi Zakon o zaštiti prirode u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije, potvrđenim međunarodnim sporazumima, dobrom praksom u ovoj oblasti i potrebama zaštite prirode u Srbiji.
2. Urediti postupak ocene prihvatljivosti za ekološku mrežu kroz Zakon o zaštiti prirode i Uredbu o oceni prihvatljivosti.
3. Izmeniti i dopuniti Pravilnik o proglašenju i zaštiti strogog zaštićenih i zaštićenih vrsta biljaka, životinja i gljiva i Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači tako da u potpunosti budu transponovane odredbe Direktive o staništima i Direktive o pticama koje se odnose na lov.
4. Izraditi i usvojiti protokol kojim bi se precizno utvrdio sled i način postupanja nadležnih organa prilikom otkrivanja slučajeva trovanja, ali i drugih slučajeva nezakonitih radnji nad divljim vrstama.
5. Formirati međuministarsku radnu grupu za zaštićena područja i ekološku mrežu koja će koordinisati rad na izradi planskih dokumenata, studija zaštite, planova upravljanja i aktima zaštite područja.

- 6.** U Ministarstvu zaštite životne sredine uspostaviti mehanizme za unapređenje učešća organizacija civilnog društva u procesima izrade i praćenja primene propisa, planova i drugih relevantnih dokumenata u oblasti zaštite prirode u skladu sa Uredbom o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata javnih politika i Smernicama za uključivanje organizacija civilnog društva u proces izrade propisa Vlade Republike Srbije.
- 7.** U Zakonu o zaštiti prirode definisati rezervat biosfere kao vrstu zaštićenog područja i propisati nadležnosti i osnovne mere za upravljanje takvim područjima.

Sprovodenje propisa

- 8.** Unaprediti kapacitete Ministarstva zaštite životne sredine u oblasti zaštite prirode, prioritetno povećati broj zaposlenih u sektoru.
- 9.** Unaprediti kapacitete zavoda za zaštitu prirode (pokrajinskog i republičkog) kroz povećanje broja stručnog osoblja i tehničke opremljenosti.
- 10.** Nastaviti izgradnju kapaciteta policije, inspekcije, tužilaštva i sudstva za sprovodenje propisa koje se odnose na zaštitu vrsta i staništa, uz saradnju sa stručnim organizacijama civilnog društva.
- 11.** Poboljšati planiranje i sprovodenje inspekcijskog nadzora nad zaštićenim područjima, odnosno područjima ekološke mreže.
- 12.** Obezbediti za slobodan pristup onlajn-bazi izdatih rešenja o uslovima zaštite prirode Ministarstva za zaštitu životne sredine Republike Srbije i zavoda za zaštitu prirode za sve zainteresovane strane.
- 13.** Unaprediti saradnju sa zainteresovanim strana u primeni međunarodnih sporazuma u oblasti zaštite prirode kroz redovno informisanje i konsultovanje.

- 14.** Formirati Nacionalni savet za ekološku mrežu Natura 2000 i na taj način osigurati intersektorsku saradnju i kontinuiranu institucionalnu podršku.
- 15.** Uraditi procenu efikasnosti upravljanja zaštićenim područjima, uspostaviti mehanizme za praćenje efikasnosti upravljanja i obezbediti dostupnost izveštaja javnosti.
- 16.** Ojačati kapacitete Jedinice za suzbijanje ekološkog kriminala i zaštitu životne sredine (JESK), kao i koordinaciju rada ove Jedinice s drugim sektorima.

Finansiranje

- 17.** Nastaviti redovno finansiranje aktivnosti za uspostavljanje ekološke mreže Republike Srbije i Natura 2000, uz potpuno i redovno izveštavanje o sprovedenim aktivnostima i utrošenim sredstvima.
- 18.** Obezbediti veća finansijska sredstva za upravljanje zaštićenim područjima, kao i za zaštitu vrsta i staništa na nacionalnom i lokalnom nivou.